

І. М. Чепурна, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ГРОМАДЯНСЬКА СОЦІАЛІЗАЦІЯ КИТАЮ В КОНТЕКСТІ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ

Чепурна І. М.

Громадянська соціалізація Китаю в контексті громадянського виховання.

Стаття висвітлює громадянську соціалізацію Китаю в контексті громадянського виховання. Було розглянуто громадянське виховання як процес, у ході чого стало зрозумілим, що громадянське виховання – це складний полікультурний соціально-педагогічний процес. Сучасність змальовує громадянську освіту в Китаї як історичне перетворення традиційного морального виховання. Соціологи, психологи і педагоги виділяють наступні чинники соціалізації особи: сім'я; стосунки рівності; школа; засоби масової інформації; праця; різні суспільні формування і громадянське виховання також є чинником соціалізації особистості і пронизує всі вищеназвані чинники. Формування відданого громадянина Китаю починається ще з раннього шкільного віку через класно-урочні заняття, позакласні заходи та позашкільну роботу, діяльність дитячих і молодіжних організацій. Таким чином, через обов'язкову освіту в школах держава не тільки підвищує рівень освіченості населення КНР, а й прищеплює людям почуття патріотизму, любов до Батьківщини, поширює високі ідеали, до яких має прагнути кожен громадянин КНР.

Ключові слова: громадянська соціалізація, громадянське виховання, громадянська освіта, громадянське суспільство.

Чепурная И. Н.

Гражданская социализация Китая в контексте гражданского воспитания.

Статья освещает гражданскую социализацию Китая в контексте гражданского воспитания. Было рассмотрено гражданское воспитание как процесс, в ходе чего стало понятным, что гражданское воспитание – это сложный поликультурный социально-педагогический процесс. Современность изображает гражданское образование в Китае как историческое превращение традиционного морального воспитания. Социологи, психологи и педагоги, выделяют следующие факторы социализации личности: семья; отношения равенства; школа; средства массовой информации; труд; разные общественные формирования и гражданское воспитание также являются фактором социализации личности и пронизывает все вышеназванные факторы.

Формирование гражданина Китая начинается еще с раннего школьного возраста через классно-урочные занятия, внеклассные мероприятия и внешкольную работу, деятельность детских и молодежных организаций. Таким образом, благодаря обязательному образованию в школах государство не только повышает уровень образованности населения КНР, но и прививает людям чувства патриотизма, любовь к Родине, распространяет высокие идеалы, к которым должен стремиться каждый гражданин КНР.

Ключевые слова: гражданская социализация, гражданское воспитание, гражданское образование, гражданское общество.

Упродовж історичного розвитку педагогічної думки громадянське виховання та громадянська соціалізація знаходилися у фокусі уваги учених і практиків. Введення підростаючого покоління в систему цінностей демократичного (громадянського) суспільства передбачає формування у нього основ громадянської культури.

Історичний досвід демонструє, що проблема інтеграції в суспільство справжніх громадян турбувала багатьох мислителів усіх часів і народів. У вітчизняній науці ця проблема розроблялась такими корифеями української наукової думки, як В. Антонович, С. Васильченко, Б. Грінченко, М. Грушевський, М. Драгоманов, А. Макаренко, С. Пелецький, І. Франко та ін. Серед сучасних педагогів і психологів різні аспекти цієї проблеми опрацьовують М. Боришевський, О. Вишневський, Д. Дорошенко, І. Зверева, П. Ігнатенко, Г. Касьянов, О. Коричук, О. Ковальчук, Н. Косарева, Л. Крицька, В. Москалець, В. Павленко, Ю. Руденко, С. Савченко, З. Сергійчук, М. Стельмахович, Є. Сявак, В. Поплужний, Г. Філіпчук, К. Чорна, П. Щербань та ін [1].

Актуальність теми громадянської соціалізації зумовлюється становленням сучасного суспільства в Україні. Україна досить молода держава. Існує значна кількість молодих українців, які готові залишити країну у пошуках кращого життя та можливості самореалізації, оскільки молодим людям навіть не спадає на думку, що від їх таланту могло б залежати покращення життя в Україні. Цей факт свідчить про недосконале виховання громадянських почуттів та позицій у сучасному суспільстві. Тому було б доцільно подивитися на досвід

становлення громадянського виховання Китаю, країни з багато тисячорічною історією.

Метою даної статті є розгляд громадянської соціалізації Китаю в контексті громадянського виховання.

У Китаї громадянське виховання пов'язане з формуванням в учнівській молоді високої громадянської свідомості, залученням її до різноманітних видів суспільної діяльності, розвитком знань і навичок громадянської поведінки. Саме за умови існування в суспільстві громадянського виховання, можливе об'єднання різних етносів і регіонів задля розбудови й вдосконалення країни.

Звертаючись до поняття "громадянська соціалізація", слід підкреслити, що воно характеризує процес засвоєння кожним індивідом певної системи знань, норм, цінностей і традицій в трудовій, політичній і правовій сферах життєдіяльності, що дозволяють йому функціонувати як повноправний член суспільства. Вміст його, на наш погляд, визначають три елементи: 1) професійна соціалізація, що дозволяє молодій людині придбати знання, освоїти трудові навички і досвід в одній або ряду професій; 2) правова соціалізація, направлена на усунення серед молоді правового нігілізму, з'ясування кожним молодим громадянином своїх прав і обов'язків; 3) політична соціалізація, сприяюча підвищенню активності кожного індивіда в захисті своїх прав і свобод, в управлінні державними і суспільними справами [2]. Соціологи, психологи і педагоги виділяють наступні чинники соціалізації особи: сім'я; стосунки рівності; школа; засоби масової інформації; праця; різні суспільні формування. Ми вважаємо, що громадянське виховання також є чинником соціалізації особистості і пронизує всі вищеназвані чинники [3].

У сучасній системі освіти Китаю словосполучення «громадянська освіта» є порівняно новим поняттям. Однак в останні роки концепція часто використовується саме на материковому Китаї. На 17-му з'їзді КПК, голова КНР у Цзіньтао сказав: «Ми повинні активізувати громадянське виховання і створити соціалістичну концепцію демократії, верховенство закону, свободи,

рівності, рівноправності та справедливості» [4]. Приведена цитата показує, що зараз громадянська освіта в КНР привертає особливу увагу лідерів держави.

Енциклопедичний словник Цзихай подає таке визначення поняттю «громадянин»: людина певної національності, яка користується правами і приймає на себе обов'язки відповідно до положень Конституції та законів країни [5]. У тій же версії словника, «громадянська освіта» визначається як «політичне та ідеологічне виховання, що здійснюється у капіталістичних країнах з метою підготовки громадян задовольняти політичні потреби буржуазії» [5]. Як ми розуміємо, ще на початковому періоді реформування і становлення політики гласності в КНР, поняття класу глибоко закарбувалося у свідомості людей. Незважаючи на існування у суспільстві старої ідеї «класової боротьби», слід сказати, що громадянську освіту почали розуміти як освіту, мета якої в навчанні громадян пристосовуватися до потреб політичного та правового характеру.

Протягом багатьох років в Китаї існувала концепція «ідейно-політичного виховання». Ідейно-політичне виховання за своїм змістом дещо схоже на громадянську освіту, але насправді, між цими двома поняттями є важлива відмінність. Лі Пін і Чжун Мінхуа зазначають: «Громадянська освіта – це історичне перетворення нашого традиційного морального виховання». Вони вважають, що громадянська освіта має підпорядковуватися трьом основним умовам [6]:

- 1) становлення незалежної особи громадянина;
- 2) забезпечення єдності прав і обов'язків;
- 3) визнання законності влади.

Таким чином, сутність громадянської освіти має бути побудована на єдності прав і обов'язків.

Громадянське виховання в Китаї здійснюється поступово, і його основною метою є надання учням можливості зрозуміти сутність громадянського знання, виховувати певну ступінь громадянського потенціалу та надати можливість сформувати власну систему цінностей. Учні повинні

дізнатися про основні права і обов'язки громадян щоб зрозуміти політику уряду і держави, щоб познайомитися з традиційними звичаями та культурою, щоб дізнатися про власні фізичні функції, щоб ознайомитися із середовищем проживання, щоб розуміти і дотримуватися кодексів задля мирного та щасливого життя.

Водночас, учні також повинні навчитися бути незалежними, мати добрі стосунки з іншими, піклуватися про них, раціонально поводитися у стресових ситуаціях, сміливо сприймати невдачі, брати на себе зобов'язання і виховувати позитивне ставлення до життя. Таким чином, учням необхідно: дізнатися про свої права та обов'язки, систему правління, історію та культуру народу, його життя і здоров'я, екологічне середовище і кодекси поведінки. Вони також повинні розвивати здатність спілкуватися і формувати позитивні погляди на життя та систему цінностей.

Виходячи зі ст. 24 Конституції КНР, держава посилює будівництво соціалістичної духовної культури шляхом широкого розповсюдження високих ідеалів, морального і культурного виховання, виховання в дусі дотримання дисципліни та законності, шляхом розробки і здійснення всіляких правил і пам'яток для різних категорій населення міста і села. Держава виступає за суспільну мораль, для якої характерна любов до Батьківщини, народу, праці, науки, соціалізму, проводить серед народу виховання патріотизму, колективізму та інтернаціоналізму, комунізму, виховання на основі діалектичного та історичного матеріалізму, веде боротьбу проти буржуазної, феодалної та інших ідеологій. Згідно зі ст. 6 Закону « Про освіту», держава прищеплює вихованцям такі якості, як патріотизм, колективізм, вірність справі соціалізму, дає поняття про ідеї правової системи держави, про національну оборону країни, про принципи єдності нації. Відповідно до п. 2 ст. 29 Закону «Про освіту», школи та інші навчальні заклади повинні вводити в життя державну політику в галузі освіти, застосовувати встановлені державою стандарти в галузі освіти і навчання, гарантувати якість освіти і навчання.

Таким чином, через обов'язкову освіту в школах держава не тільки підвищує рівень освіченості населення КНР, а й прищеплює людям почуття патріотизму, любов до Батьківщини, поширює високі ідеали, до яких має прагнути кожен громадянин КНР. Не ігноруючи права і свободи кожного громадянина, держава формує громадянську свідомість і виховання, або, іншими словами, здорове суспільство. В даний час в КНР проживає 55 національних меншин, школярі яких відвідують навчальні заклади. Країна допомагає районам, населеними нацменшинами, здійснювати двомовне навчання і постачає навчальними матеріалами на рідних мовах.

У результаті проведення з кінця 70-х рр. широкого кола досліджень і експериментальних робіт в Китаї створена система виховної роботи для різних ступенів освіти і типів навчальних закладів - від дошкільних установ до вузів. У загальноосвітній школі КНР громадянське виховання здійснюється в процесі всіх класно-урочних занять, позакласних заходів та позашкільної роботи, в діяльності дитячих і молодіжних організацій, насамперед піонерських і комсомольських, а також у роботі Всекитайської федерації молоді (ВФМ) – найбільшої в країні і самої численної у світі молодіжної організації, що нараховує в своїх рядах більше 340 млн. чоловік [7].

У початковій школі вивчається спеціальний предмет «Сисян пінґде» – морально-ідеологічне виховання; в неповній середній – «Сисян Чженчжи» – політико-ідеологічне виховання. Нарешті, в старших класах для всіх учнів обов'язковий предмет «Чженчжи» – політика [8]. Як видно з назв навчальних дисциплін, громадянське виховання в сучасній китайській школі здійснюється в тісному зв'язку з політико-ідеологічним. Про це свідчить і його зміст.

Вивчення цих матеріалів сприяє формуванню громадянської свідомості, через свідомість йде процес становлення громадянина, що володіє відчуттям відповідальності і відповідного критеріям сучасного суспільства [9].

Отже, аналізуючи громадянську соціалізацію Китаю в контексті громадянського виховання, можна зробити висновок про її позитивний вплив на молодь великої китайської держави. Сучасні китайські учені – дослідники і

проектувальники системи освіти – вважають, що виховувати молоде покоління, формувати цивільну відповідальність і моральність слід через конструювання спільного простору, виходячи з ідеї “маленький уряд для великого суспільства”. Дух спільності і відповідні практичні навички повинні витікати з самої суті практики громадянськості, а основною метою практики громадянськості є формування свідомості своїх прав та обов’язків, толерантності і ініціативності. На нашу думку досвід з питання громадянської соціалізації держави, яку поважає і любить кожен її громадянин ще з дитинства буде корисним і для нашої країни.

Література

1. Акіншева І. П. Громадянська соціалізація як вектор політичної соціалізації / І.П. Анікшева // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 23 (282). – С. 78.

2. Сергейчик С. И. Факторы гражданской социализации учащейся молодежи / С. Сергейчик // Социолог. исслед. – 2002. – № 5. – С. 107–111.

3. Гревцева Г. Я., Циулина М. В. Патриотическое воспитание и гражданская социализация: научно-теоретические и практические аспекты / Г. Я Гревцева., М. В. Циулина // Вестник Челябинского государственного педагогического университета. – 2013. – № 11. – С. 80.

4. Hu Jintao. Full text of Hu Jintao's report at 17th Party Congress (6). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://english.people.com.cn/90001/90776/90785/6290143.html>

5. Cihai. – Shanghai : Lexicographic Publishing House, 1980. – P. 279.

6. Aims to Build A Country with Rich Human Resources. China's New National Education Plan. Ministry of Education of the People's Republic of China. – [Електронний ресурс]. – http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_2862/201010/109031.htm

7. Цзяоюй яньцзю. – 1997. – № 2.

8. Закон Китайской Народной Республики «Об образовании», 1995 г.

9. Чжун Минхуа. Гражданское образование КНР в контексте развития гражданского общества // Вестник Московского университета. – 2014. – №3. – С. 122.

Chepurna I. M.

Civil Socialization of China in the Context of Civil Education.

The article lights up civil socialization of China in the context of civil education. Civil education as process was considered, during what became clear that civil education – it difficult social-pedagogical process. Contemporaneity is represented by civil education in China as historical transformation of traditional moral education. Sociologists, psychologists and teachers, select the followings factors of socialization of personality: family; relations of equality; school; mass medias; labour; the different public formings and civil education also are the factor of socialization of personality and pierces all afore-named factors. Forming of citizen of China is begun yet with early school age through class employments, extracurricular measures and out-of-school work, activity of child's and youth organizations. Thus, due to obligatory education in schools the state is not only promoted by the level of formed of population Peoples Republic of China but also inoculates the people of sense of patriotism, love to Motherland, diffuses high ideals which every citizen of Peoples Republic of China must aspire to. The study of these materials is instrumental in forming of civil consciousness, becoming citizen which owns feeling of responsibility and proper criteria modern society goes through consciousness. Thus, students need: to know about there rights, system of rules, history and culture of people, his lives, ecological environment and codes of conduct. They must develop ability to communicate and form positive looks to life and system of values also. Consequently, analyzing civil socialization of China in the context of civil education, it is possible to draw conclusion about its positive influence on the young people of the large Chinese state.

Key words: civil socialization, civil education, civil education, civil society.

Відомості про автора

Чепурна Ірина Миколаївна – викладач кафедри східних мов ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Стаття надійшла до редакції 10.12.2014 р.

Прийнято до друку 26.12.2014 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.